

ԱՐՁԱԳԱՆՔ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԵԱՑ

ՀԱՆԴԻՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Մամիկ խորանշինը շրջանը՝ 52 օրհանկ է:
 Ստորագրութեան տեղն է Պոլիս, Զինձիրլի—խան վերի յարկ
 թիւ 18:
 Պուրս երթալիք թերթից փաստայի ծախքը առնողին վրայ է:

Շրջանին գինը դաշեկան կոնիսիկ	60
Կիտաղջանը	50
Մէկ թիւը՝ փառայ	50
Ծանուցմանց առօրն է դաշեկան	2

Բ. ՏԱՐԻ Բ. ՇՐՋԱՆ

1870

ԹԻԻ 81 ՅՈՒՆԻՍ 4

ՆԱՂՄՈՒՐՏԱՆ ՔԱՉՏԸՔ ՏՖՈՑԱ ՔՈՒՓՈՒԼՏՈՒՔ

Սա Պէյօղլուի մեծ կրակը տինսիդ չձգեց իմանի բերաւ: Էօմիլունաէ սառաւիա չտուողը կյանէ տուաւ: (սիր դուրամտա սկիզբ օլտու ըսելով:) ասոնց որ մէկը ըսեմ:

Սա առաջ ութ Սուլթանին եէվմիյէ էփա ղէկ մատրափի դուռ բացուեցաւ: չատըր է, հաց է, պանիր է, խրսիր է, եաթախ է, տուրախ է, եօրղան է, տեօշէկ է, լաւիա է, մոմ է, պտուկ է, խանաթա է, քիււփ է, պարտախ է, չանախ չեօմէկ է, ե կյնէտէն իմկիյէ դաւար՝ այս ամենուն որչափ փարս երթալը մինչեւ ասոր հիւսապ ըրինք՝ սիր թիւրլի չլըրցինք դանաղ, ալճէպրայի աշնա եղողները աղէկ դիտեն: Սաանկ Օղոստափառ բարերարի մը բոլոր հրկիղեալ թշուառ ընտանեաց բարեմաղթութեանց հետ մէկտեղ՝ Սառաւիա իմ աղկեանքս կտրելով՝ Նորին վեհափառութեան կենաց վրայ աւելցնէ:

Ասէ զատ ինկիլթերայի ինկիլթները որ հինգ փարային վրայ օխար թախա կը նետեն, հազարաւոր լիրաներ ժողկեցին: Ֆրանսայի

մէջ կիսիկ էրիկմարդ, ֆրանք չձգելով հապիւրի զրկեն (ֆրանքը ֆիրէնի չի հասկընաք): Ցածկի թաղերը ըսեա նէ՝ երողներուն անխըտիր դաններնին բացին: Այսպէս շարաթ մը խենդ խելօք կիտէր իքէն՝ կիրակի առաւտան չընկըրաւալը անձրեւը կարծես առ եանկընին թուզը պիպէն էր, որ չատըրներուն տակ դանտուղներուն համար եարըմ թերթիւղ շրջհեղդ մը կընար սեպուկ: անձրեւը կտրեցաւ չի կարեցաւ, խեղճերը ծովէն ելածի պէս սըրորլաւամ մինչեւ ճկեցինին թըջած՝ մէյթը աս դին մէյթը անդին իյնալով՝ ապաստանարան կը փնտռէին: Յոյները իրենց եկեղեցին դացին պատատարուեցան, Հայերը Ս. Յարութիւնի ե գերեզմանատան եկեղեցին սըղընմիչ եղան: Սրեւեւեան կաթսիկներն ալ փըրթընին կըրտակնին՝ չօծուխնին դիրկերնին՝ կրակը սրտերնին, կնիկ էրիկմարդ ճարերնին հատած, ինչ ընելիքնին շաշըմիչ ըրած՝ մատապին որ իրենց ճակտին քրտինքովը շինած Ս. Յակոբի աղղային հիւանդանոցը երթան, մէկ քանի օր օլտուն պարտըկուին: Ուստի ամենքը մէկէն՝ ասանկ նեղ օրերնուս չերթանք աէ՛ որ օր պիտի երթանք ըսելով, սիւրիւսէփիթ Ս. Յակո

բին դուռը դացին, ֆախաթ իրենց ըստեցաւ թէ հիւանդանոցին նազըրը մէկ երկու օր և տա դացած ըլլալով, անկէ իղինսիղ չեն կըրնար ներս առնել, խալապալընը ձայնը բարձրացնելով՝ նազըրը ասանկ օր հոս չգտնուի տէկըր պիտի գտնուի. անոր համար մենք դուրսը չենք մնար ըսին, ու ամեն մարդ մէյմէկ քէօշէ կծկըսելով՝ սուսիկ փուսիկ նստան, Մենք ալ մութերնուս ըսինք թէ՝ Հասունեանները ումաուղաւմուղ կիտի չըդմաար, հէրիֆնէրը կէնէ օլտուխձա մէրհամէթ ունին եղեր ըսենիքէն, մէյմալ ըսցինք որ փախուկ սէրասքէրու թեանը տակ քսանի չափ մուշցիները գալով՝ հրկիզեալներուն, տէ պախալըմ, փշու թընըղ զալտուրուն, պուրատա սիղ եախըշմաղ սուղ ըսեր են. ասոր վրայ խեղճերը շուարելով՝ նէ՞ տէմէք տիր, միլէթին համթա հանէսի օլտուղձա շուստան շուրոյա կիթմէյիղ, պօււացին:

Այս միջոցին Մուշցիին մէկը մէկուն գլխուն սօփա մը կիշէցնէ, ի՛նչ կզարնես կոր ըսելու չի մնար՝ եօթը ութը հողիկ գլխա կպատուի, կոխը կմեծնայ՝ համաճարակ ծեծ մըն է կոխի, և հրդեհին ութօրէքը կկատարուի. կարծես այս սօփաները չէին բաւեր՝ մէյ մըն ալ դանա կի տալընամիշ լլալնուն պէս Ուտիկանու թեան զինուորները վրայ հասնելով թեւերնին կռնակ նին կապած առին տարին դատաւորին. ֆախաթ թող հող չընեն՝ Մնտօն պէյին օտա պաշի ըլլալէն ետքը պառկածնին երկու օր է, թող զարնուսները մոմտան, մէկուն գլխուն արիւնը մինչեւ այսօր չի կտրեցաւ, իսկ դանա կովզարնուտայը անդէնական է կըսեն. (եաշայլն պէ նամընըղ սէյլէնկօր. կիրիտին զօրպանէրուն վրայ իլիմն քամեցիք.) Այս պատերազմէն վերջը հոն պատասպարուող ընտանիքներուն կէսը վախերնաւն բուրթուխապուճ փախան իրենց էսկի մէքեանը. հոն մնացողներն ալ նոյն գիշերը Պէյլիքտէրէէն առաջալայով եկող հաւատացեալի մը շնորհիւ խաթմիսին փաթմիսին սիւրիւ սէփէթ դուրս ներուսեցան. (էյ զընչականդ Սէտա, հալածանքը տեսար ինտոր կըլլայ եղեր):

Այս անդթա թեան վրայ հալածուող հրկի-

զերոց խեղճութիւնը թէ գրով և թէ բերնով պատմել անհնարին է, յղի կնիկներ մի կըսես, ծաղկահասակ աղջիկներ մի կըսես, անկեալ պառաւաններ, անոնղ մանուկներ, ցաւագար ծերունիներ, առողջն ու հիւանդը փողոցները ինկած՝ անոյս և անօգնական օրտաճմիկ ողբերով ապառաժ քարերն տնդամ ի դուրս կշարժէին. երբ Արի ելեան համարին եղբայրներն իս այս ողբկտուր վիճակին մէջ կտառապէին՝ անդին չէմէնեանները բոլոր չատըռները պառտելով, «Հասունիսթ միսին, անդի հասունիսթ միսին» կհարցնէին. Էօլիւշին քեօրու, եապան այլալը:

Ո՞ր մէկն ըսեմ, սէօղլամ եապանա էլլիկ ընելու ելեք են՝ և ան ալ գարտ տիւմանը հաւայը սէվէր ըսածին պէս մէկ մէծիտիէով անգիհասունիսդները իրենց սուղախը ձգելու համար:

Աստուծ մէ չլախոյսղ, մարդոցմէ չամաչող ըլլալնիդ գիտէինք, զղուելի ըլլալնիդ մնացեր էր աշխարհի հասկեցնել. և յիրաւի, ձեղմէ ուրիշ ող կըլանդդնի թշուառութենէ օղուա քաղելատիկ վերջը Հակահասունեաններուն ձեղի հետ միանալուն ամենեւին ումառ մ'ընէք, այս խորհուրդը մտքէ անցնելն անգամ մեծ յիմարութիւն է. դուք՝ իլլէթ օղլու իլլէթներ, բոլոր աղբային մարմնոյն վրայ դանկրէնա էք, ձեղ նետելէն զատ ուրիշ ճար չի կայ:

Ս. Յակոբէն ալ վաղ չէք անցնիր նէ՛ խերք տեսնաք, միւսպարէքի ըլլայ, Մամալը Հակահասունեաններէն և ոչ մէկը հոն երթալ նստելու միւնասիպ չի տեսներ, բարով վայէք, զինճիրները մաշեցնէք, և հոնկից չլատուիք մինչև որ խելքերնիդ գլուխնիդ դայ:

Պըրսանթ եասըրի կըսեն նէ՛ իրաւյնէ դուք էք եղեր, ամէն մարդ իր ինչ ընելիքը մոմտացած ատեն՝ դուք ալ օրթան ինկեր պօշ համալի պէս քիւլահ մը խալմիշ ընելու կը նայիք, ֆախաթ ասանկ մարդոց ինչ կրնաս ըսել, մարդ մարդու հալէ չգիտէ՝ կէս գիշերուն ժամ կկանչէ. Ասոնք նէ՛ աղդ ինչ ըսելէ գիտեն, նէ՛ կրօնքը, նէ՛ մարդկութիւնը, նէ՛ եղբայրութիւնը, խապլը դտնան նէ՛ գըղալ մը ջուրին մէջ կը խղդեն, և ջուրն ալ օրհնած ջուրի պէս ալուը-

ներնուն կը քանն, ասոր օրինակն ալ ըլլծերնուն տակն է, խեղճերը անձրևէն փախան, տիրոյի բռնուեցան:

... խմբագիր

Պօլիս լուսաւորութեան կեդրոն մը ճանչցուած ըլլալով Հայաստանցւոյ, նեղեհ վարդապետ Հայաստանցի՝ ուսման կատարելութեան, քարոզութեան և լեզուաբանութեան համար քանի տարի ՚ի վեր փափագանօք մտադիր էի առ ժամանակեայ ՚ի Պօլիս գալ մնալու: Առ այս անցեալ տարի մեր վանքը եղած ժամանակին ալ որ դեռ մեր բարերար Հայրիկը Պատրիարք չէր սրոյշուած՝ յատուկ խնդրադիր մը առած էի Նորին Սրբազնութեան Պօլիս գալու համար:

Արդէն և ինչպէս վաղեմի փախադոս էր, օրհնեալ է Աստուած, երկինքը խնդիրքս պըսակելով, Ամեն Ս. Հայրիկի հետ Պօլիս եկած այն օրունէ մինչև հիմայ Նորին Սրբազնութեան բարձրագոյն և բնատուր խնամոց ներքեւ պատապարտած Պատրիարքարանի մէջ, ու սենեկէս դուրս չհեռացած անգամ շատ քիչ ուսման կը հետեւիմ:

Բայց վանույս մեարաններէն Պօլիս եղող երեք վարդապետներուն այս օրերս Ս. Հայրիկի դէմ ըրած բողոքներուն մասին անոնց հետ զմեզ ընկերակից ըլլալը կարծելով, համարին եղբայրներէս շատերը անձամբ եկին մեզնէ բերանայի հարցնելու:

Որոյ և համազգային եղբարցս կարծիքը փարատուելուն համար մեր վրայէն, Մեծ. խըմբագիր, ներկայ քանի տողս ձեր ազգասիրութեան կը դրկեմ յատկապէս խնդրելով՝ որ անկողմասէր և պատուական լրագրոյդ մէջ հրատարակէք, թող ընդհանուր ազգայինքս լսեն և դիմանան, որ ես այդ երեք վարդապետաց՝ Ս. Հայրիկի դէմ ըրած զրպարտութեանց և բողոքներուն ոչ մասնակցութիւն ունիմ և ոչ ալ անոնց այս եպերելի ընթացից խորհրդակից եմ:

1870 Յուլիս 4 Միաբան Ս. Կարապետի վանից Տարօնոյ

Խորէն Վ. Շահապարեան

Քանի որ չունիմք մեր մէջ ընտիր,
Ձի վերջանար Ազթամարայ խնդիր,
Լաւ մը բաժնետու միա գիր,
Տես քանի քանիներ կան շահախնդիր:

Օրերս ստորօրինակ անցքեր տեսլի կունենան Ազթամարայոց ոմանց մէջ. ամեն մէկ իրանի, ամեն մէկ խահուէի, ամեն մէկ կէօրիկի քեօշէները մէյմէկ ժողովատեղի եղած է Ազթամարայ համար:

Մնցեալ օր՝ մեզ հանդիպեցաւ խանի մը մէջ տա զարմանալի դէպքը: Քանի մը անկուտի Ազթամարայիներ մէկտեղ գալով, ամանկխարէն որը Բ. Պրան բողոքէնք կըսէ, որը Ազգ. Ժողովներու մէջ կուխներ յարուցանենք կըսէ, որը ուղղակի Ս. Պատրիարքին վրայ յարձակենք ըսելով, իրարու խորհուրդ կուտային: Այս խմբակին կը մասնակցէր նաև Փրկչէն փախազ համբակ, քեօռին մըզրաք, թօլալին տօպրակ, չարին արբանեակ, բարեոյն հակառակ, անշահ շահատակ Խ. Խ պոչին տակ, մամուռաէր հրեշտակ, ճիւղներու մտրակ, վանքը կըլըճը դանլը, շիշման վիճուտլու, ալշաք սոյլու, ապլաք սուրաթլը, ուղուն կուլաղլը, պէլի դալըն, կէօղիւ էլա, պըլըք դումալ, սաղալ զըֆլու, սին 26—28, Խ. Պ. Մ. Պ. վէլէտի դամալուր, Ալա հըն պէլաթը օ տուր անձը:

Երբ ասոնք հակառակ Յէրութեան քաղաքականութեան և հակառակ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ նախնի աւանդութեանց՝ թըշուտա երկրի մը մէջ ազգասեպութեան չար սրտներ ցանկու խորհուրդներ կը յղանային իրենց մէջ, անդիէն տամ սանսար՝ սէյրէկ պատար քահանայ մը ներս մտնելով օհըլլին մը կոխելով նստեցաւ:

— Ընտիր իք:

— Ընտիր պիտի ըլնենք, էսա մեր կաթղակուտի խամար իշտա կը խօսինք, պէլիս պամ անինք:

Մէկը անդիէն:

— Տօ, Զընկօ, խաղնըն տօյալ տլիւղ մի, սըշան տէլիւկիւնտէն կէշմէշլիւղ, խաղմիւշիւղ տէ խոյրուղունտան շալլամ պաղլայօրիւղ, փորերնիդ կշտայներու նայեցէք ինչունուղ պէտք սանկ պաներաց խառվէք կը:

— Սխալար, պիղիմ տէտիւկիւմիւղ պախշա, մենք կասենք, հէմ բիլալ ետղանսիւն հէմ շամտան բախրանսիւն, ետխաս նէմիւղէ՝ իլաղիւմ:

— Ձէ, օրհնեալ, հէր տէմ մենք պարտաւոր ենք էն աթուռի խամար աշխատելու, էմա կաթմղակուս գէշի, աղէկի չինք խառնովի էսօր կաթմղակուս մի:

— Տէրտէր, տէրտէր, մարդու ասածը չի տակի, էնա խաթմղակիւն էլ խոտունի համար էնանկ կասէին ամա՝ սողրատան խոտունին մա սօնին տիյնէմէղ եղան:

— Տօ չէ, խառնի պաշտպանութեան խամար էնա Սատայի, ստատայի ինչի, Բարիք էնոր աթրաթ կանաչ կարմիր կօրաէլայով օխնիթկա կիրի իկէ, էն էլ վլանկա պօստանի խըյարի պէս՝ չիչէյի պօլընունտա՝ չամաւուղար նընտա, ճանը կէօնիւլէն սըտիւր բիւթիւն, գիշեր ցօրեկ, խաց կերած ժամանակ պիլէ պօշ չանցունէր հէմէն կը կրի, հէմէն կը կրի:

— Տէրաէր, ես քեզի շիտակէն ասեմ, էն խոտուն՝ որ եէտի խրալտան նշան ունէր՝ պամ չի կարցաւ անել խոտ, մեր կաթմղակուս խոտա նշան ունի նա պան, հէմ ետվաշ ետվաշ սիրտս կը պաղի, ինչի՞ տառես. առաջ ամեն վախիտ կերթայի խարծլըն կօղէի կուտար, մըկա օրմ կուտայ տաս օր չի տա, պէօյլէ դէվղէկլուսկ օլըրմի, վալլահա . . .

Յայնժամ ճառամարան խ. Պ. Մ. Պ. բացեալ դըբեանն իւր և ասէ:

— Լուարուք ինձ աշխատեալք և թիւրիւթիւրիւ պէլայիւք ծանրաբեռնեալք, ՚ի սէր անաշխատ մամունայի ՚ի քաղաքս բաղում ցրուեալք, զպատուէրն զոր ընկալայ ՚ի խնամակարկատ տեսունէ մերմէ, զոր երկու աարիէ ՚ի վեր բաղմեալ կայ ՚ի կակուղիկ մինտէրսն Պատրիարքարանի, կամիմ յայտ առնել ձեզ այսօր իդիսովին:

Թուղթ մը հանելով կը ցուցնէր խամխալաթնեւուն և անով հասկցնել կօղէր որ այս իշխանութիւնը (սըրքեաթիպութիւն) բացարձակ զօրութեամբ մը իրեն յատկացած է. Ուստի իր վրայ վաթ աէյի ինկած իշխանութիւնը հասկցնէին վերջը՝ սկսաւ ձեռքի թուղթը կարդալ այսպէս.

« Իշխանք Ոչտունեաց համայն, Մօկաց, Խիզանու, Շատախու, Հայոց ձորու, Խըրլաթիստանու, Թաթարիստանու, Լաղիստանու, Պալղարաց, Ջորգուաց, Մոգաց և Մոդպիսաց, արեաց և անարեաց, ներկայից և ապագայից, յայտից և անյայտից և ամենայն սիրելեաց. մերոց, որք հաստատուն կան յուխտին զբարութեան և անիրաւութեան ողջն և օրհնութիւն յոյժ յոյժ: Վերտին հաստատեմ զուխանմլաբանութեան ձերոց ՚ի բարձրաբերձ իշխանութեամբս, և խոտանամ աստ ձեզ զկեանեապահօլս պարգեւել (եւելիւ սըճադ տըր տալյանամաղ) ընդ երամս աղաւնեաց թույրնել, ՚ի գասս հրեշտակաց գտակցնել, ընդ երամակո խողից և ընդ կարաւանս իշոց արածեցընել և ամենայն պարագայիւք ձերովք մատակարարել: »

(Ստորագրութիւն)

Խ. Կ. Ռ. Մ. Զ. Խ. Հ. Եւայն:

Այս ընթերցանութիւն լմնալէն վերջը՝ գործակատար ոտրի ելլելով « ահա ես ելթամ և սուաքեմ ձեզ զկոտորակեալ, զբաղմապատկեալ և գումարեալ միթիւթարիչ զանգուածն ի շովաւ միթիւթարիչիք: » Ըսելով առանց տաս վարայ խաչվէի վարայ տալու մեկնեցաւ:

Պրաւճ:

. . . Խմբադիր,

Մանգումէի 1250 թուոյն մէջ, տախիլիյէին անմիջապէս տակը, Սէմաաղ վերնադրով նամակ մը կարդացինք, որուն աստղանիչ հեղինակը սօյէն սօվէն հէլայլըի առնելով քըռք ելլըն պաշընտա ելեր Սէմաաղ եկեր է. և ահա այս երկար ճամբորդութեան նկարագիրն է նամակին պարունակութիւնը. ուսկէ իմացանք թէ իւսկիւտարէն երեք ժամ կը տեւէ եղեր, թէ անտառաց պատճառաւ օղը գէշ է եղեր, թէ տաքերուն ջերմիլըլայ եղեր, թէ Թաշ տէլէն, Միւթէվկէլի: Մալ գույուսի և Էլմալը ընտիր ջուրեր կայ եղեր, թէ քարուկիր եկեղեցի և մէկ ալ գարոց կայ եղեր, և կը յաւելու, դըպրոցին այցի ելլալուս. . . կեցի հող: Հիմայ ճանչյանք այդ նամակագիրը. ասանք երկու մանգումէադաւան կեսարայիներ են, որոց դըրածին նայելով, Մանգումէի մի քանի շարաթ:

բարեխնամ Տէրութենէն շնորհուած պիտայից բաշխման աստէն համարին եղբարց մէջ խրատութեան և զրկանաց առիթ չի մնալու համար՝ Ամեն . Ս . Հայրերը Գաւազէի մը իմացուցեր է զայս ստորկանութեան պաշտօնեայ վսեմ . Հիւսնի վաշային՝ սրպէս զի զրկուած պիտայքներուն ըստ այնմ՝ անօրինութիւն ըլլայ :

Մեր 'ի սրտէ խնդութիւնը կը յայտնեմք այսպիսի դուրելի ընթացքի մը համար՝ որ աղբակից եղբարց մէջ սիրոյ դրօշը պարզելու և ատելութիւնը հերքելու նշան մի է :

— Հրկիզեալ թշուառ բնտանիքները այս շարքի մեջ տեղացած անձրեւներէն և վիշտ ու ժգին հովերէն վրաններուն ներքեւ խիստ անհանդիստ վիճակի մէջ կ'գտնուին . Ասոր վրայ թէ բարեխնամ կառավարութեան և թէ հրկիզելոյ համար կազմուած մասնաժողովոյ ուշագրութիւնը հրաւիրելով՝ կը յուսամք թէ անոնց օրինաւոր տեղեր պատասխարուելուն ժամ յառաջ ջանք կ'աւարտի :

— Արժ . Խորէն վարդապետ կիւրօեան՝ որ Մանչէսթէր կ'գտնուէր՝ անձնական տկարութեան պատճառաւ հանկից վերագործած ըլլալով՝ անոր տեղ Ս . Պատրիարքը արժան գտաւեր է Արժ . Տ . Յօհաննէս քահանայ Մկրեանը զրկել 'ի Մանչէսթէր, տեղւոյն Հայկական եկեղեցւոյն մէջ քահանայադործութիւն ընելու և ազգայինները 'ի հոգւոր միեմարելու համար :

— Հրկիզութեան դիշերը Բերա բոլոր հըրկիղելոյ փաղաղեան Մեծ . Յակօր էֆէնտիի ձեռք բաշխուած հացը Մերկէր էֆէնտիի կ'օրհանէ զրկուած է եղեր :

— Գանտիլլիի բնակիչներէն Յօհաննէս առն 18 տարեկան հայազգի երիտասարդ մը էր վիճակէն յուսահատելով ինքզինքը երկուշարթի օրը թռնաւորեր և նոյն գիշերը մեռեր է :

— Հայազգի պանդուխտ պատանի մը Պարսկացիներն ընդունելու համար Բ . Դուռը ներկայացած ըլլալով, քանի մը օրէ ի վեր Պատրիարքարան զրկուած է, ուր յայտներ է որ, եթէ իր հայրենիքը վերագտնալու համար պէտք եղած գումարը (3-400 դուրուշ) ձեռք ձգէ՝ այս դիտաւորութենէն ետ կը կենայ :

ՍԵԼԱՄՍԸԶԻ ԲՈՒԷՏՈՒՓԸ

Այս կիրակի հէլէ եօթը ութը ամիսէ 'ի վեր Սելամսըղի թաղականութեան բիւնքօն հէյա մօլոյով սիրիւ մը Սամսօնին քիթէն ինկող պապայիթներու օգնութեամբ և մէկ քանի պէշղատէներու զայրէթով օրթայէն վերցաւ :

Առաւօտեան ժամ 12 էն մինչեւ 5 ը սոր նա մախով, որը փնտաւայով, և որ մէկն ալ խոնկով մամով քուէները սըրա սըրա կրուեցան՝ քուէտուիք կիւճպէլա կիւճ աղըղ աղըղա լեցուեցաւ . — Ո՛ր — Սելամսըղի բարե համբաւ վարժարանը . — Հոգ նօխա մը դիր . — Գործը մը նայ բացուելուն . ասոր խօսքը լսուելուն պէս՝ պաշտօնեց ամենուն սիրտը պէշ պուշուք նետել, ետ շունտա արը ետ պունտա՝ հէլվաճընըն թիւքեանընտա ըսելով՝ աճապ սա փօստին ո՞վ պիտի ախրանայ տէյի, չիւնքի իւսկիւնարի մէջ շատերուն համար Սելամսըղի թաղականութիւնը « ետ վանաա խօճա պաշը օրնուշուն, ետ Սամսըղտա օտա պաշը » ըսածին պէս առ մէս նետը աշըղը շատ ունի . վատթը սահաթը հասաւ, շատերը աճապ բաղդը պիտի յաջողի տէ խըմցուցած բախիններու աճին պիտի հանեմ մի տէյի, ոմանք ալ աճապ թաղականները չի ճանչցած մարդիկս ելլան տէ ժամուն ախարէթէն իս դուրս պիտի նետե՞ն մի ըսելով հաւկիթ ամ ամ ատենին, ասդին քուէտուիք բոցուի չբացուի արագ-օրական վիճաբանութիւն մըն է սկսաւ . — Ծօ՛ կիրամաւըին վատաւիլ, դուն նէճի՛ ես հոս, դուն Սամսթիպցի ես, հոս տեղի երկին չես, ի՞նչ կը խառնուիս :

— Քիրաղ չենք առներ կոր, եէսին ի՞նչ կը փնտուես, խոստովանանք ետվուսաւ :

— Ծօ՛, առ ի՞նչ է աղ, չէք խախիր, առանկ խայտառակութիւն կըլլայ, Նիգօլին մէխանան չենք :

— Որի՞ն կը հասկցնես, անոնք օրթա ժամը խաղը են եղեր՝ մահալէին իմամէն թողու թիւն են առեր :

— Սըլիկայ տեսա՞ր մի, ուր որ կռիւ ըլլայ, հոն կը անկուի, նայեցէք երեւօր, քրիտոնեայ եմ ըսելու շնորհք կայ :

— Աս խօսքերը կըլէք կոր ա՛, վաղը ա՛-

տոր խաղաթիւը կուզեմ:

— Խաղաթիւը օրթման է, հոս ի՞նչ բան ունիս:

— Պու լազը ըտըրլարա մէկ կուտ վէրմէմ, վալլահա քուէտուփու աչտըղընը կիպի դաւկա միսկ կիպի դօդաճաք:

— Ի՞նչ իրաւամբ:

— Իրաւամբը միրաւամբը պիլմէյօրում, սիղ Սամաթիալընը, իւսկիւտարընըն իշինէ դաւըլլամաղսընը:

— Սամաթիացի ըլլալու համար հոտեղի տունս տեղս ձեղի ձի ենք դուրս ելլանք:

— Ալօգաթմա լազը ըտըրլարա աղլըմ դանմաղ. քուէտուփ աչըլմայաճաղ:

— Ադ ի՞նչ նիզամըղ խօսք է ըսածդ, չի պիտի բացուի՞ ինչ ըսել է. խարդախութիւն մը տեսա՞ք:

— Կախարդութիւն մոխարդութիւն պիլմէյօրում, չանք մը տէյօրսընըլ ցանք մը տէյօրսունուղ, իշինտէ նէ էսկի աղսարըմըղն խամի վար՝ նէ թանըաքլարըմըղն:

— Յանկին մէջ դանուտները գէշ մարդիկ են. այ օղուլ, մէջը սչ ընտրողական ժողովոյ անդամներուն անունը կայ՝ ոչ ալ հին թաղականներուն, ասկէ դատ թաղեցիներուն զրկուած նամակներուն մէջ ըսուած է որ ամենքը աղաւ են ցանկէն դուրս անձանց ալ քուէ տալու:

— Պիղ մէքթուպուն իշինտէ էօյլէ պիւր շէյ աղնայամատըք. պիւր թաքըմ սիւսիւ փիւսիւ ճէպինտէ պէշ փարապը եօք առամլար քոյմուշունուղ հիշ թանըմայըլ. օնլարը դաշա՞ ալըըմ:

— Պիղ օնլարըն ճէպինտէ տէյիլիլ քի վարալըր օլտուղունը ըմարըղըն պիլէլիմ, կէօյտէն պիւրիսի էնմէլի խոի պունլարտա վարա օլմատըղըն աղնաթմայըլըտը, կալիպա սիղ կէօյտէն կէլիլօրսընըլ քի պու մարդարէութիւնու էտէյօրսընըլ. պիղ մարդարէ տէյիլիլ քի պիլէլիմ:

Ասոր վրայ խօսքերը կիւռիւթիլիւ փոխուեցան, բացուի, չբացուի, համարնիս կարգանք չկարգանք (սանքի վարպետ առատային տունն ենք) ըսելով կիւռիւթիւ մըն է բըթաւ. ամենայն ինչ կատարեալ եղաւ, քիւֆիւրիւն բանաստեղծները հոն, փաթըռալին հեղինակ

ները հոն, իրմեալներուն թէթմէպաշինները հոն, կիւռեյիլիւլ քուէ առատներուն աղայը հոն. վերջապէս շէյիար խալաթմաներուն պիլի խալաթմաներէն հաղար խաթ տիւղիլին էր, պուռապոլ պուռապոլի, հայհոյոլ հայհոյոլի, անանկ որ մէջերնուն էն ինտաֆարը պիլէ, Մամուլ պուրտա օլտա տա՝ օլանլարը եալաւ. կը պուռա, վերջապէս ասդին դարձան՝ անդին դարձան, նայեցան որ այս կուրին վերջանալիքը չի կայ, մէջերնուն էն ճարպիկը, էն իշիւղարը (ով դիտէ քանի՞ պինդը բախի խոտացուած էր) քուէտուփը եալա՞ ըրածին պէս սըրըլտամիշ ընելով՝ մէկ սօլուխէն փնտու էֆէնտիլին աունը կը թուցընէր, ժամիլներն ալ եախա փաշա ետեւուն վաղելով հոգիին բերանին եկած անձալը եալալամիշ ըրին, զապթիլէյալ մապթիլէյալ զօրով թօլուղով ձեռքէն առին, ասդին դալըցըլ դանուտներն ալ քուէտուփը վաան ի վերուստ եղած տունն նայեցան որ կուր ընելու բան չի մնայ, բերներնին սրբելով, սուսիկ փոսիկ փիւսիլին եղըլ ամեն մարդ իր տեղը ցրուեցան. սոս պըճըթ կոյներն ալ մուրաանուն հաւան:

ԶԴՋԱՅԵԱԼ ԱՐԵՆՅՈՂ ՄԸ

Արբեցոյին մէկը քանի անդամ որ իր բարեկամներէն խրատ կըլէր արբեցութենէ ետ կենալու՝ միշտ կը պատասխանէր թէ «դալ շարթու ալ չպիտի խմեմ. բայց և այնպէս իր ընթացքը անփոփոխ կը շարունակէր. Օր մը իր աղդեցութեան տէր բարեկամին մէկը ասոր դինովութեան երեւոյն կրած մեծամեծ փառները իրեն համբըլով, հատաւ խօսք ուղեց արբեցութենէ ետ կենալու. «Շատ աղէկ, ալ աղէկ մը համոզուեցայ, ու արբեցութիւնս պիտի դադրեցընեմ, պատասխանեց մեր արբեցողը. միայն թէ թողութիւն ըրէք որ սա վարկ տակառը լմնցնեմ, վաան զի այնպէս ուխտած եմ. — Չըմէք որ դադրեցընելիք չունիք, ադ տակառը երբ կը հոտնի. — Հոգ մի ընէք, ես զանի երկու շարաթէն կը հաալընեմ. ըսաւ մեր զոջայեալ դինովը, և փորձի համար վայրկեալ նի մը մէջ սրուակ մը օղի կըլելով՝ ապահովեց իւր բարեկամը:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

Պ. ՇԱՆՇԵԱՆՑ

Բխրքճեան տպարանէն ի լոյս ընծայուած 160երեսէ բաղկացեալ վայելչատիպ գիրք մի է՝ որոյ տպարանակութիւնն է քրիստոնէական և բարոյական սրբաաւորութիւնք մարդոյ առ Աստուած, առ մարդիկ և առ անձն:

Իւրաքանչիւր օրինակին գինն է կէս արծաթ մէճիտ. իսկ դպրոցաց համար՝ տասը օրինակին մէկ օրինակ ձրիաբար պիտի տրուի:

Յանկացողք կրնան ստանալ Երուսաղէմաւորներն ի Գաւառափու, Մայր Եկեղեցւոյ դիմացը:

Սոյն հրատարակութեան վրայ դադարաւ մը տալու համար Ամեն Ս. Պատրիարքին անոր նկատմամբ տուած վկայութիւնը հոս կ'ընենք՝ որ գրքին առաջին երեսին մէջ ալ գրուած է. Յառաջաբանն ալ յաջորդ. թերթով կ'հրատարակեմք, ազգայնոց այս գործին վրայ ճաշակ մը տալու համար:

“Զերկասիրութիւնս զայս ընտիր, հեղինակութիւն բարոյախօս վարժապետի Պետրոսի Սամուէլեան Շանչեանց, մատոյց մեղ ի տեսութիւն Տ. Մեղրիսեղէկ վարդապետ, միաբան Առաքելական սրբոյ ուխտին Երուսաղէմի, Սիրաբար և հաճութեամբ սրտի ընթերցաբ, յորում խմատը սրտուիրանաց Ս. Դրոյ ուղիղ անստերիւր բացատրութեամբ համառօտեալ են. ուր հմտալարժ մատենագիրն, առանց աւելորդ ճառաբանութեան, սրպէս զգօն ուսուցիչ՝ զիւր դաս իրբն ակորժահամ ճաշակ մատակարարել սիրէ աշակերտող մանկանց և համորէն բարոյասիրաց:

Եթէ պատուիրանք Տեառն լոյս են, եթէ աստուածալաշտութիւն քան զամենայն ինչ զօրաւոր է, ուրեմն, այս վաստակ շահաբեր է որդւոց Եկեղեցւոյ: Առ որ յորդորեմ զձեզ, ով ուսումնաւարտ դպրոցական մանկունք, ընկալարուք զսա իրբն ոսկի մանեակ ի պարանոցս ձեր, որ կարող է դաստիարակել կրթել զսիրտս ձեր ի վսեմ բարոյականութիւն մարդ:

կային տպարանոց, առ որ ուղղեալ է զիւրն նպատակ առաքինատէր Մատենագիրն:

Մ. Վ. ԽՐԻՄԵԱՆ

Է 40 Ապրիլ 1870 ա.՛

Եպիսկոպոս Գլխաց

Է Պատրիարքութան Զայոց

Ե-

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ

ԹԱՐԻՖԻ ՏԱՐԷԼ-ՍԱԱՏԷԹ

ՐԷԶՆԻԻՍԱԻ ԹԻՃԱՐԷԹ

Խշուր բէհնումս, վայթախթը Մաթանաթը Սէնիյէ օլան Ստամբուլ շէհրինն պիլ ճիւմէ սէնայի վէ թիճարէթ էրպապընըն մէվադըլի իգամէթլէրինն վէ մէքեաթիպի վէ մաթապի վէ փապըլիգա վէ սայիր հէրնէվի էպնիյէ խայրիյէ վէ ումուսիյէնն մահալլէրի վէ մէմալիքի մահրուսէի Շահանէտէ պուլուննն թէլէկրաֆ հանէլէր իլէ վիսթալէրին թարիֆնամէլէրինն վէ ալէլ խուսուս սէրնամէի շան վէ մալէշան Տէվլէթլէրի հալա էրիքէ իրայի սալթանաթ վէ մէնարը իֆթիսար միլլէթ օլան, վէլի նիւմէթի պի միմնէթիմիլ փատիշահըմը էֆէնտէ միլ հաղրէթլէրինն, վէ պիլ ճիւմէ Շահապէլէան ճիւլանպախշան վէ սայիր սէլաթին իւղամ հուլուրաթընն թէվարիս վէլատէթլէրի իլէ, վիւքէլայի ֆէլսոմ հիւզարաթընն վէ մէմուրինն միլքիյէ վէ սըղիյէնն վէ Մաթանաթը Սէնիյէ սիւֆէրասը իլէ մուպէթ մէմուրլէրի վէ շէհպէնտէրլէրի վէ աուէլը էճնիպիյէ սէփարէթլատնէլէրի մէմուրլէրէնն էսամը վէ մէմուրիյէթլէրինն, վէ տահա պիլ չօգ մէվապը միւֆիտէյի ճամի օլարազ, ֆրանսըսճատան էրմէնի իւլ խպարէ լիտանն թիւրքիյէ պիլ թէրճիւմէ թապ ու նիշը օլունուպ, նիւսխէսի իքի պէյալ մէճիպիյէ ֆիյաթը իլէ, Ստամբուլու Շէյիր էմանէթի դարշուսընտաքի Դրաաթիսանէտէ վէ Չաղմաքճըլար Եօղուշունտա Գափֆեան վէ Մէրճանտա Մարդարեան վէ Պէյօղլունտա Ուիք քիթապհանէլէրինտէ սաթըլմագտա տըր:

Իսհամի միւլէլիֆ

Թէրճիւմէ

Րէհնումս

Ս. ՇԱՍԵՐԵԱՆ

ՌԱՅԱՅԷԼ ԶԷՐԳԱԹԻ

Վ. Է. Ա. ՄԱՎԻՆԱՆ

ՇԱՐԱԳԻԸ — ՏՆՕՐԷՆ

ԴԷՈՐԳ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՐՃԵԱՆ